विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०६१

१. पृष्ठभूमि

विज्ञान तथा प्रविधिले हरेक मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने कुरा निर्विवाद छ। तर नेपालमा यसको पर्याप्त विकास एवं उपयोग हुनसकेको छैन। यसर्थ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा उपलब्ध ज्ञान, विज्ञान र प्रविधिको विकास तथा समयोचित उपयोगबाट प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताको विकास गर्दै देशको सर्वतोमुखी विकासमा प्रभावकारी योगदान पुऱ्याउनु अपरिहार्य भएको छ।

सर्वाङ्गीण विकासको राष्ट्रिय संकल्प समयसापेक्ष नीति र योजना विना पूरा गर्न सकिन्न। विकासको खाँचो टार्न आवश्यक प्रविधि ग्रहण गर्न सकिन्छ र वैज्ञानिक तथा प्राविधिज्ञहरूको उत्पादन तीब्र पार्न सकिन्छ, तर ग्रहण गरिएका विज्ञान प्रविधिको यथोचित प्रतिस्थापन, प्रवर्द्धनका लागि मौलिक सिर्जनशीलतामा निरन्तर वृद्धि नै सफलताको मूल आधार भएको स्पष्ट हुन आएको छ।

राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धिको लागि मुलुकमा विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी जनशक्ति, स्रोत र साधनको विकास एवं उपयोग गर्न पूर्वाधारहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्न अत्यावश्यक भएको छ। यसै तथ्यलाई मनन गर्दै विज्ञान तथा प्रविधिको अनुसन्धान तथा विकास, शिक्षण, प्रशिक्षण, व्यवस्थापन, सेवा प्रदान आदि कार्यमा संलग्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय एवं संघसंस्थाका कृयाकलापहरूलाई समन्वयात्मक ढंगबाट एक निर्दिष्ट दिशामा प्रवाहित गरी राष्ट्रको अपेक्षित लक्ष्य हासिल गर्न राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०४६ लाई समसामयिक बनाउन आवश्यक भएकोले नेपाल सरकारले यो “विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०६१” जारी गरेको छ।

२. परिकल्पना

विज्ञान तथा प्रविधिको समुचित विकास तथा प्रयोगद्वारा जीवनस्तरमा अभिबृद्धि गरी मुलुकलाई एक समुन्नत, गतिशील र समृद्ध राष्ट्रको रूपमा स्थापित गर्ने।

३. उद्देश्य

३.१. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा ज्ञान, सीप र दक्षताको समुचित विकास र उपयोगद्वारा राष्ट्रिय क्षमताको अभिवृद्धि गर्ने,

३.२. विज्ञान तथा प्रविधिको माध्यमबाट प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दिगो रूपमा उपयोग गरी जनताको सामाजिक तथा आर्थिकस्तर वृद्धि एवं वातावरणको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्दै गरिवी निवारणका कार्यमा सघाउ पुऱ्याउने,

३.३. विज्ञान तथा प्रविधिको उच्चतम विकास गरी मुलुकलाई प्रतिस्पर्धात्मक स्थितिमा पुऱ्याउने ।

४. नीति

उपरोक्त उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि देहायका नीति अवलम्बन गरिनेछ :

४.१. विज्ञान तथा प्रविधिको योजनावद्ध विकासलाई देशको सर्वाङ्गीण विकास प्रक्रियासंग आवद्ध गर्ने,

४.२. विज्ञान तथा प्रविधिको विकासद्वारा गरिवी निवारण कार्यक्रमलाई सहयोग पुऱ्याउने,

४.३. राष्ट्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउन विज्ञान तथा प्रविधिलाई सशक्त साधनका रूपमा उपयोग गर्ने,

४.४. विज्ञान तथा प्रविधिको उच्चतम विकासमा दिगो विकास, प्राकृतिक स्रोतको व्यवस्थापन र वातावरण संरक्षणको अवधारणालाई आत्मसात गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा जोड दिने,

४.५. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा द्विपक्षीय, वहुपक्षीय, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूसंग आपसी सहयोग र समन्वय अभिवृद्धि गरी क्षेत्रीय एवं अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा उपलब्ध विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी ज्ञान र सीपको अधिकतम उपयोगको वातावरण तयार गर्ने,

४.६. विज्ञान तथा प्रविधिको विकासमा निजीक्षेत्रलाई सहभागीता गराउने,

४.७. विज्ञान तथा प्रविधिसंग आवद्ध संघसंस्था र जनसहभागिताको माध्यमबाट विज्ञान तथा प्रविधिको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने,

४.८. विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोगबाट गुणस्तरीय निकासीयोग्य वस्तुको उत्पादनलाई बढावा दिई आयात प्रतिस्थापन गर्ने,

४.९. विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन तथा परिचालन गर्ने,

४.१०. स्थानीय (Indigenous) प्रविधि स्रोत र साधनको विकास विस्तार परिचालन एवं उपयोग

गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई प्रविधिको विकास ग्रामीण तह सम्म पुर्‍याउने,

४.११. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रको विकास एवं उपयोगका लागि संलग्न हुने सबै क्षेत्रको विकास तथा विस्तार गर्न नेपाल सरकारले सहजकर्ता, प्रवर्द्धक तथा समन्वयकर्ता समेतको भूमिका निर्वाह गर्ने,

४.१२. आवश्यक प्रविधिको आयात र प्रतिस्थापनको पक्षलाई सुव्यवस्थित गर्ने,

४.१३. सर्वाङ्गीण राष्ट्रिय विकासको प्रक्रियामा स्वदेशी वैज्ञानिक तथा प्राविधिज्ञहरूबाट अधिकतम भूमिका निर्वाह हुनसक्ने वातावरणको सृजना गर्ने,

४.१४. वैज्ञानिक तथा प्राविधिज्ञहरूको उच्च मनोवल कायम राख्न, विदेशमा रहेका अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त नेपाली वैज्ञानिकहरूलाई आकर्षित गर्न र प्रतिभा पलायन न्यूनीकरण गर्न उपयुक्त वातावरण तैयार गर्ने,

४.१५ विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विश्वविद्यालयस्तरीय अध्ययन अध्यापनलाई अनुसन्धानसंग आवद्ध गर्ने ।

४.१६ प्राथमिक तहदेखि नै विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी गुणस्तरीय शिक्षा उपलब्ध गराउने ।

५. रणनीति

५.१. विज्ञान तथा प्रविधिको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन अवधारणा तयार गरी सो को आधारमा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा मूल्यांकनको प्रभावकारी व्यवस्था गरिनेछ ।

५.२. विद्यमान स्रोत एवं साधनको अधिकतम उपयोग गर्दै कृषि, वन, जलस्रोत, शिक्षा, स्वास्थ्य, उद्योग, वातावरण, सूचना प्रविधि, इन्जिनियरिङ्ग, जैविक प्रविधि, अन्तरिक्ष प्रविधि, परमाणु विज्ञान, खगोल विज्ञान आदि विविध क्षेत्रमा हुने अध्ययन, अनुसन्धान तथा विकास र प्रशिक्षण कार्यहरू समन्वयात्मक एवं प्रभावकारी रूपबाट सञ्चालन गरिनेछ ।

५.३. भौतिक, मानवीय तथा प्राज्ञिक पक्षको सृजनात्मक रूपले संस्थागत विकासका माध्यमद्वारा क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

५.४. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रको विकासको लागि भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरू निर्माण गरी सोको अधिकतम उपयोग गर्ने र वैज्ञानिकहरूको उच्चमनोवल बढाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

५.५. सरकारले प्रत्येक वर्ष विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा सम्बन्धित निकायहरूबाट अनुसन्धान तथा विकास कार्यको लागि कार्यक्रम बनाउन लगाइ सोको आधारमा रकम छुट्याउने व्यवस्था गर्नेछ ।

५.६ स्थानीयतहसम्म स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्न आवश्यक प्रविधिको विकास कार्यमा सरकारी, गैरसरकारी, अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्था, निजी क्षेत्र तथा शैक्षिक संस्थालाई सरिक गराइनेछ ।

५.७ आवश्यकता अनुसार परम्परागत, स्वदेशी तथा विदेशी प्रविधिको समायोजन तथा सुधारद्वारा उपयुक्त प्रविधिको विकास गरी मुलुकलाई आवश्यक पर्ने प्रविधिको क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउने तर्फ आवश्यक काम गरिनेछ ।

५.८ विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय सहयोग सम्झौता गरी मुलुकको वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष पहल गरिनेछ ।

६. कार्यनीति

विज्ञान तथा प्रविधि नीति कार्यान्वयन गर्न र सो नीतिमा निहीत उद्देश्य परिपूर्ति गर्न देहायको कार्यनीति अवलम्वन गरिनेछ:

६.१. पूर्वाधार विकास

६.१.१. मौजुदा पूर्वाधारहरूलाई आवश्यकता अनुरूप सुदृढीकरण र सुधार गरी अधिकतम परिचालन गरिनेछ ।

६.१.२. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रको एकीकृत विकासको लागि केन्द्रीय र स्थानीय स्तरमा आवश्यक संस्थागत विकासमा जोड दिइनेछ ।

६.१.३ विद्यमान प्रयोगशालाहरूको सुदृढीकरण गर्नुका साथै विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी सन्दर्भ प्रयोगशाला (Reference Laboratory) हरू र केन्द्रीय प्रयोगशालाहरूको क्रमश: विकास गरिनेछ ।

६.२. जनशक्ति विकास

६.२.१. विश्वविद्यालयहरू तथा विश्वविद्यालय अनुदान आयोगसंग समन्वय राखी विज्ञान तथा प्रविधि शिक्षाको गुणस्तर सुधार गर्नुका साथै समयानुकूल विषयहरू

समावेश गरी स्तरीय जनशक्ति उत्पादन गरिनेछ ।

६.२.२ विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा व्यवसायिक शिक्षा तथा तालीम प्रदान गर्ने संस्थाहरूलाई राष्ट्रिय माग अनुरूपको शिक्षा तथा तालीम उपलब्ध गराउन सक्षम बनाई दक्ष तथा गुणस्तरीय जनशक्ति उत्पादन गरिनेछ ।

६.२.३. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीहरूका लागि छुट्टै विज्ञान तथा प्रविधि सेवाको व्यवस्था गरिनेछ ।

६.२.४. उत्कृष्ट वैज्ञानिकहरूलाई दक्षता हासिल गरेको क्षेत्रमा कार्य गर्न पर्याप्त अवसरहरू उपलब्ध गराई बढ्दो प्रतिभा पलायन रोक्न आवश्यक वातावरणको सृजना गरिनेछ ।

६.२.५. युवा प्रतिभालाई विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा विकास कार्यमा आकर्षित गर्न वृत्ति विकासका अवसरहरूको सृजना गरिनेछ ।

६.२.६. विज्ञान तथा प्रविधिसंग सम्बन्धित उत्कृष्ट संघसंस्था तथा वैज्ञानिक एवं प्राविधिज्ञहरूलाई कदर एवं पुरस्कृत गरिने छ ।

६.२.७. वैज्ञानिक तथा प्राविधिज्ञहरूको मनोवल उच्च पार्दै उनीहरूको क्षमता र सीपको अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।

६.३. अनुसन्धान तथा विकास

६.३.१. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा हुने अनुसन्धान तथा विकास कार्यहरूलाई एकीकृत गरी राष्ट्रिय उद्देश्य अनुरूप परिचालन गरिनेछ ।

६.३.२. अनुसन्धान तथा विकास कार्यक्रमहरूमा प्राज्ञिक, सरकारी एवं निजी क्षेत्रबीच संयुक्त सहभागितालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

६.३.३. विदेशी संघ संस्था वा व्यक्तिले नेपालमा आई अध्ययन अनुसन्धान गर्दा नेपालको सम्बन्धित निकायको समेत अनिवार्य रूपमा संलग्नता हुने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

६.३.४. विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा संलग्न व्यक्ति, समुदाय, संघसंस्था आदिद्वारा प्रतिस्पर्धात्मकरूपबाट अनुसन्धान कार्य सञ्चालन गराउने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।

६.३.५. अनुसन्धान तथा विकास कार्यमा संलग्न विश्वविद्यालयहरू लगायत सरकारी निकायलाई प्रोत्साहित गर्न तथा निजीक्षेत्रको सहभागिता बढाउन कानुन वमोजिम आवश्यक सुविधाको व्यवस्था गरिनेछ ।

६.३.६. स्वस्फूरित अनुसन्धान कार्यलाई प्रोत्साहित गरी वैज्ञानिक प्रतिभाको विकास गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

६.३.७. अनुसन्धान तथा विकास कार्यका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्रोत साधन जुटाउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

६.४. क्षेत्रगत कार्यनीति

मुख्यतया निम्नलिखित क्षेत्रगत उद्देश्य प्राप्तिका लागि विज्ञान तथा प्रविधिको कार्यनीति परिलक्षित हुनेछ :

६.४.१. कृषिक्षेत्रको विकास गरी राष्ट्रिय खाद्य सुरक्षा (National Food Security) को प्रत्याभूति गर्ने तथा कृषि उत्पादनमा आधारित उद्योगहरूको प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउने,

६.४.२. प्रतिरोधात्मक सेवालाई विशेष जोड दिई स्तरीय जनस्वास्थ्य सेवा एवं ग्रामीण क्षेत्रमा सरल र सुलभ हुनेगरी स्तरीय जनस्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने,

६.४.३. वनजंगलको संरक्षण र विस्तारमा वातावरण संरक्षण पक्षलाई समेत जोड दिई वन सम्पदाको उचित लेखाजोखा (Resource Assessment) गरी दिगो रूपले वन व्यवस्थापन गर्नुको साथै वन सम्पदामा आधारित उद्योगहरूको प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउने,

६.४.४. स्थानीय स्रोतमा आधारित नविकरणीय ऊर्जा प्रविधिको विकास तथा उपयोगमा अभिवृद्धि गर्ने,

६.४.५. उपयुक्त स्थानीय स्वदेशी निर्माण सामग्रीको उपयोगमा जोड दिई निर्माण प्रविधिको आवश्यक सुधारद्वारा उपयुक्त आवास तथा अन्य निर्माण कार्यमा आत्मनिर्भर हुन सहयोग पुऱ्याउने,

६.४.६. आवश्यक अनुसन्धान, विकास तथा विस्तार कार्यलाई प्रोत्साहन दिई मुलुकमा

ग्रामीण, लघु, साना तथा ठूला उद्योगहरूको प्रवर्द्धन गर्ने,

६.४.७. सूचना प्रविधि, जैविक प्रविधि, अन्तरिक्ष प्रविधि एवं आणविक प्रविधि जस्ता उच्च प्रविधिहरूमा समेत राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धि गर्दै यस्ता प्रविधिहरूबाट हुनसक्ने द्रूततर विकास हासिल गर्ने,

६.५. विज्ञान तथा प्रविधि सम्पर्क एवं सेवा विस्तार

६.५.१. मुलुकभित्र संकलन हुने सबै प्रकारका वैज्ञानिक तथा प्राविधिक तथ्यांक एवं सूचनाहरूलाई व्यवस्थित ढंगले संकलन, संरक्षण, व्यवस्थापन तथा प्रयोग गर्ने र आवश्यकतानुसार सम्बन्धित निकायलाई तथ्यांक केन्द्रको रूपमा विकासित गरिनेछ ।

६.५.२. विज्ञान तथा प्रविधिको विकासको लागि अनुसन्धान, विकास, प्रविधि हस्तान्तरण, गुणात्मक जनशक्ति विकास र प्रवर्द्धनलाई एकीकृत रूपमा अगाडि बढाईनेछ ।

६.५.३. मुलुकमा छरिएर रहेका विज्ञान तथा प्रविधिसंग सम्बन्धित पुस्तकालय तथा प्रलेख केन्द्रहरूलाई सुदृढ गरी विद्युतीय संजाल (Electronic Network) मा आवद्ध गर्नुका साथै विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी केन्द्रीय पुस्तकालयको विकास गरी तत्सम्बन्धी आलेख प्रलेख अनुसन्धान कृतिको एकीकृत अभिलेख राख्ने संस्थागत व्यवस्था गरिनेछ ।

६.५.४. अनुसन्धानसंग सम्वद्ध सबै निकायहरूको समन्वयात्मक व्यवस्था मिलाउन आवश्यक संरचनाको विकास गरिनेछ ।

६.५.५. निजी क्षेत्र तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूको समेत संलग्नतामा विज्ञान तथा प्रविधि विकास कोष (Science and Technology Development Fund) स्थापना गरिनेछ ।

६.५.६ विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा संलग्न संघसंस्थालाई प्रतिस्पर्धात्मक प्रणालीबाट संस्थागत क्षमता तथा गुणस्तरको विकास गर्ने अवसर प्रदान गरिनेछ ।

६.५.७. स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, उद्योग व्यवसाय, वन, वातावरण, जलस्रोत, जलवायु, सूचना प्रविधि, विधिविज्ञान, खानेपानी आदि विविध क्षेत्रसंग सम्बन्धित वैज्ञानिक

तथा प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने प्रयोगशालाहरूबाट उपलब्ध गराइने सेवालाई सर्वसुलभ तथा गुणस्तरीय बनाउंदै जाने र प्रयोगशालाहरूको क्षमता परीक्षण कार्यक्रम (Proficiency Testing Programme) लाई बढी प्रभावकारी बनाईनेछ ।

७. संस्थागत व्यवस्था

७.१. देशको सर्वाङ्गीण विकासका लागि विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा राष्ट्रिय दृष्टिकोण र नीति अख्तियार गर्न र आवश्यक मार्गदर्शन एवं समन्वय प्रदान गर्न देहाय बमोजिम एक राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि परिषदको गठन गरिनेछ। उक्त परिषदको संरचना निम्नानुसार हुनेछः

१.	माननीय मन्त्री/राज्यमन्त्री विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	अध्यक्ष
२.	माननीय राज्यमन्त्री/सहायक मन्त्री विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	उपाध्यक्ष
३.	माननीय सदस्य, राष्ट्रिय योजना आयोग (सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने)	सदस्य
४.	सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
५.	सचिव, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	सदस्य
६.	सचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	सदस्य
७.	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	सदस्य
८.	सचिव, शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय	सदस्य
९.	सचिव, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	सदस्य
१०.	सचिव, जलस्रोत मन्त्रालय	सदस्य
११.	सचिव, स्वास्थ्य मन्त्रालय	सदस्य
१२.	सचिव, जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय	सदस्य
१३.	सचिव, सूचना तथा संचार मन्त्रालय	सदस्य
१४.	सचिव, महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	सदस्य
१५.	सचिव संस्कृति, पर्यटन तथा नागरीक उड्डयन मन्त्रालय	सदस्य
१६.	सदस्य सचिव सूचना प्रविधि उच्चस्तरीय आयोग	सदस्य

१७.	उपकुलपति नेपाल राजकिय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	सदस्य
१८.	उपकुलपति त्रिभुवन विश्वविद्यालय	सदस्य
१९.	उपकुलपति अन्य विश्वविद्यालयहरूमध्येबाट १ जना	सदस्य
२०.	सम्बन्धित व्यवसायिक संघ संस्थाहरूमध्येबाट २ जना	सदस्य
२१.	विशिष्ट वैज्ञानिक एवं प्राविधिकहरूमध्येबाट ४ जना	सदस्य
२२.	अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ	सदस्य
२३.	सहसचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	सदस्य सचिव

७.१.१. राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि परिषदले मुलुकको विकासमा टेवा पुऱ्याउनका लागि विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रको विकास र विस्तारसंग सम्बन्धित नीतिको पुनरावलोकन तथा परिमार्जन गर्ने, विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा भए गरेका कार्यको प्रगति समीक्षा गर्ने एवं आवश्यकतानुसार समस्या समाधानका उपाय पहिल्याउने र परिषदले आवश्यक देखेका अन्य कार्यहरू समेत गर्नेछ।

७.१.२. परिषदद्वारा निर्दिष्ट मुलभूत नीति अनुरूप आ-आफ्नो क्षेत्रको विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी नीति, योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गरी समन्वयात्मक ढंगले कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित मन्त्रालय र निकायहरूको हुनेछ। यस नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न र नीतिको उद्देश्य प्राप्तिको लागि विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले सहजकर्ता, प्रवर्द्धक र निर्णायकको भूमिका निर्वाह गर्नेछ।

७.१.३. राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि परिषदले परिषदको कार्य सञ्चालनका लागि आवश्यकतानुसार विशेषज्ञहरू समेत रहेको प्राविधिक समितिहरू गठन गर्नेछ। प्राविधिक समितिको संयोजक सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञ रहनेछ।

७.१.४. राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि परिषदले विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रमा मुलुकभित्र सञ्चालित अनुसन्धान तथा विकास, जनशक्ति विकास, विदेशी निकायहरूसंग सम्पर्क गर्ने जस्ता काममा आवश्यकतानुसार समन्वय तथा अनुगमन गर्नेछ।

७.१.५. परिषद्को वैठक वर्षको कम्तीमा दुई पटक बस्नेछ।

८. कानुनी व्यवस्था

८.१. विज्ञान तथा प्रविधि नीतिको कार्यान्वयन तथा अनुगमनको लागि आवश्यकता अनुसार क्षेत्रगत नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका बनाई लागु गरिनेछ ।

८.२. यससंग सम्बन्धित अन्य आवश्यक व्यवस्थालाई नियमित गर्न र विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धि वौद्धिक सम्पत्ति अधिकारलाई संरक्षण दिने आवश्यक कानुनहरू निर्माण गरिनेछ ।

८.३. विज्ञान तथा प्रविधिसँग सम्बन्धित संघ संस्थाहरूले सम्बन्धित निकायमा दर्ताका लागि मन्त्रालयको स्वीकृति लिनुपर्नेछ । सो सम्बन्धि आवश्यक अनुगमन प्रक्रियालाई मन्त्रालयले व्यवस्थित गर्नेछ ।

९. खारेजी

राष्ट्रिय विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०४६ लाई खारेज गरिएको छ ।